

Bioetyka – zakres i przedmiot

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Jennifer Castañada, *Granice ingerencji*, [w:] *Filozofuj!*, 5/2019, s. 13.

Bioetyka – zakres i przedmiot

Źródło: dostępny w internecie: Pixabay, domena publiczna.

Jeśli czytasz prasę lub oglądasz telewizję, zapewne nie raz zdarzyło ci się zetknąć z terminem „bioetyka”. Ta, jak mówią niektórzy, gałąź etyki lub, jak mówią inni – nowa dyscyplina wiedzy, łączy się w powszechnym odbiorze z kwestiami życia, śmierci i medycyny. Oczywiście filozoficzny namysł nad problematyką zdrowia towarzyszy nam nie od dziś – wystarczy pomyśleć o Hipokratesie, starożytnym lekarzu i badaczu, autorze przysięgi, którą po dziś dzień składają wszyscy lekarze. A jednak, z różnych względów bioetyka, której korzenie sięgają lat 60. XX wieku, otwiera nowy rozdział refleksji nad zdrowiem, chorobą czy, mówiąc najogólniej – życiem. Czym więc zajmuje się współczesna bioetyka oraz, co ważne – w jaki sposób to robi?

Twoje cele

- Scharakteryzujesz, czym jest bioetyka, omawiając jej problematykę oraz kontekst jej powstania.
- Wyjaśnisz, na czym polega różnica między stanowiskami i sporami etycznymi a bioetycznymi.
- Wskażesz główne teorie etyczne, które mają zastosowanie w sporach bioetycznych.
- Rozpoznaś w tekstach źródłowych problemy bioetyczne oraz powiążesz ich rozwiązania z odpowiednimi stanowiskami etycznymi.

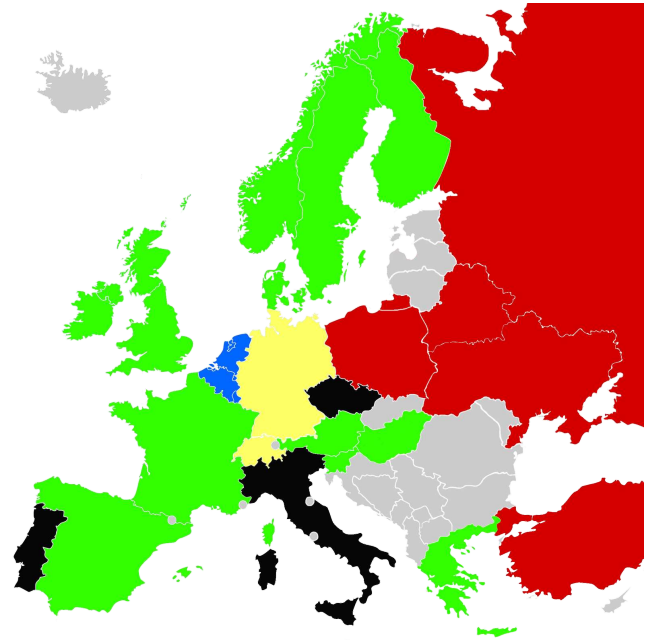
Przeczytaj

Czym jest bioetyka?

Być może zdarzyło ci się usłyszeć w jakimś programie publicystycznym lub przeczytać w artykule prasowym słowo „**bioetyka**”. Pojawia się ono w sferze publicznej dość regularnie – za każdym razem, gdy przybiera na sile debata związana z problemami jak dopuszczalność aborcji lub eutanazji.

Bioetyka, której nazwa wywodzi się z greckich słów *ethos* (obyczaj) oraz *bios* (życie), jest bowiem w najszerszym znaczeniu etyką, która porusza problemy związane z życiem. Zajmuje się rozstrzyganiem dylematów, które pojawiają się w praktyce medycznej oraz biotechnologicznej.

Dylematy moralne zawsze towarzyszyły praktykowaniu medycyny, jednak od lat 60. XX wieku stały się one szczególnie palące – w wyniku niezwykle dynamicznego rozwoju technologicznego przed ludźmi stanęły możliwości leczenia chorób oraz polepszania jakości życia, które wcześniej były nie do pomyślenia.

Eutanazja (gr. *euthanasia* – „dobra śmierć”) jest zabiegiem określanym jako motywowane współczuciem pozbawienie życia człowieka nieuleczalnie chorego. Problem eutanazji związany jest przede wszystkim z kwestią jakości życia – w jakich sytuacjach i pod jakimi warunkami choroba przyczynia się do tak istotnego pogorszenia jakości życia, że śmierć jest lepszym moralnie rozwiązaniem niż przedłużanie życia? Mapa przedstawia legalność eutanazji w Europie. Kolorami niebieskim, żółtym i zielonym zaznaczono kraje, w których pewne formy eutanazji są legalne; czerwonym – w których eutanazja jest nielegalna w każdej postaci; czarnym – kraje w których panuje niejasna sytuacja prawna; szarym – brak danych.

Źródło: Tietenkin100, *Eutanazja w Europie*, dostępny w internecie: Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Zapłodnienie *in vitro*, czyli dosłownie „w szkłe”, tj. poza organizmem, w warunkach sztucznych, to jedno z osiągnięć biotechnologii pozwalających na leczenie niepłodności. Biotechnologia jest dziedziną nauki, która łączy w sobie wiedzę pochodzącą z biochemii, mikrobiologii i nauk inżynierskich. W szczególności, zajmuje się syntezą tkanek roślinnych i zwierzęcych, w wyniku czego udaje się w warunkach laboratoryjnych otrzymać tzw. bioprodukty.

Źródło: dostępny w internecie: Pixabay, domena publiczna.

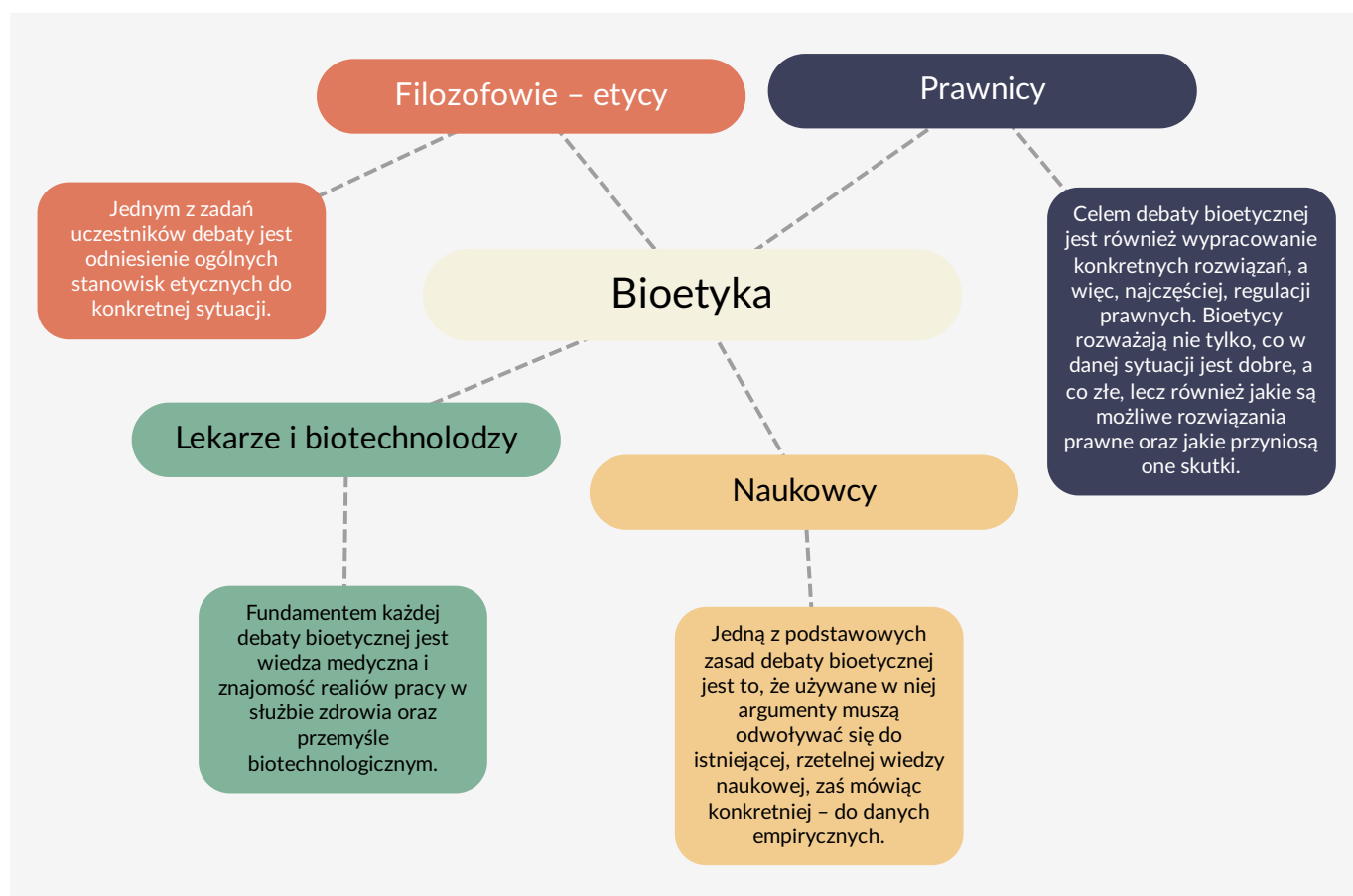

Dializa służy leczeniu zaawansowanych chorób nerek – krew pacjenta filtrowana jest poza jego organizmem. W swojej pierwotnej postaci technologia dializowania pozwalała na przeprowadzenie ograniczonej liczby zabiegów dla jednego pacjenta. Sytuacja zmieniła się po udoskonaleniach wprowadzonych w latach 60. przez Beldinga Scribnera. Liczba chętnych na zabiegi, które można było wielokrotnie powtarzać, okazała się tak duża, że pojawiło się pytanie, kto powinien mieć dostęp do zabiegu, a kto zostanie go pozbawiony. Nie był to problem medyczny – wszyscy chętni potrzebowali bowiem dializy. Należało wypracować jednak kryteria, które określą, w jaki sposób sprawiedliwie dysponować tym ograniczonym zasobem.

Po pierwszych debatach bioetycznych z lat 60. na całym świecie zaczęto podejmować kolejne kwestie, jakie stawiał przed ludźmi rozwój medycyny oraz biotechnologii. Mowa tu np. o genetyce i pojawieniu się technologicznych możliwości klonowania komórek oraz istot żywych. Choć komisja etyczna powołana przy okazji problemu dostępu do dializ była później wielokrotnie krytykowana za treść swoich rozstrzygnięć, to właśnie wtedy ustalił się sposób, w jaki należy rozwiązywać podobne problemy.

W odpowiedzi na pewien konkretny problem – np. mała dostępność terapii potrzebnej wielu osobom – należy przeprowadzić debatę, w której zderzą się ze sobą argumenty odwołujące się do różnych koncepcji etycznych oraz danych naukowych. Dlatego też często zdarza się, że gdy w społeczeństwie pojawia się żywy spór co do jakiegoś moralno-etycznego problemu, powołuje się komisję bioetyczną. Głównym celem prowadzonej przez nią debaty jest zaproponowanie konkretnych rozwiązań w rozsądnym czasie.

Kto przede wszystkim powołany jest do tego, by brać udział w pracach komisji bioetycznych? Oczywiście nie ma jednej odpowiedzi na to pytanie – zależy to od natury samego problemu, który ma stać się przedmiotem debaty, jak i od kontekstu społeczno-politycznego, w jakim się ona toczy. Można jednak wskazać grupy, które dla debaty bioetycznej mają znaczenie podstawowe.

Jak możesz zauważyć, nie każda wypowiedź, która odnosi się do problemów etycznych, jakie rodzi rozwój etyczny, może być uznana za część bioetyki. Rozważania bioetyczne odwołują się wprawdzie do stanowisk etycznych, lecz prowadzone są zawsze w rzeczywistym kontekście prawnym i społecznym.

Na podstawie tego, co powiedzieliśmy do tej pory, wskażmy trzy charakterystyczne rysy tej dyscypliny.

1. Pierwszą zasadą bioetyki jest praktycyzm.

Rozważania bioetyczne wyrastają z praktyki – służą rozstrzygnięciu konkretnych dylematów moralnych. Debaty bioetyczne nie mogą ograniczać się do abstrakcyjnych rozstrzygnięć, lecz z założenia dążą do sformułowania takich wniosków, które znajdą bezpośrednie zastosowania w praktyce medycznej i bioetycznej.

2. Rozważania bioetyczne odnoszą abstrakcyjną myśl etyczną do realiów konkretnej sytuacji. Wymaga to postępowania od ogółu do szczegółu. By rozstrzygnąć dany problem, bioetyk odwołuje się do stanowisk etycznych, filozoficznych lub teologicznych, lecz nie może poprzestać na zajęciu filozoficznego stanowiska wobec badanego problemu. Ocena moralna danej sytuacji powinna skutkować sformułowaniem konkretnych zaleceń oraz procedur, które będą mogły być używane w szpitalach, laboratoriach lub instytutach badawczych.

3. Rozważania bioetyczne łączą wiele dyscyplin – filozofię, teologię, prawo, medycynę, nauki przyrodnicze oraz nauki społeczne, bowiem tylko w ten sposób może ona osiągnąć swoje praktyczne cele. Weźmy poruszany już problem dostępności dializ. Odwołując się od idei godności ludzkiej, etyk mógłby oczywiście stwierdzić, że żadnemu potrzebującemu człowiekowi nie można odmówić dializy. Trudno się z tym rozstrzygnięciem nie zgodzić, lecz pomija ono szereg istotnych czynników. W sytuacji, w której liczba chętnych znacząco przewyższa dostępność zabiegu, najszersze możliwe kryterium będzie wprawdzie etyczne na poziomie ogólnym, lecz w praktyce

Przekonanie, że przerywanie ciąży jest złe, może, ale nie musi, prowadzić do postulatu całkowitego zakazu aborcji. Podobnie: postulat legalizacji aborcji nie wyrasta (a przynajmniej nie zawsze) z przekonania, że jest ona w sensie moralnym dobra. Oprócz ocen moralnych, bioetyka proponuje również praktyczne rozwiązania. Musi więc rozważyć także kwestię skuteczności proponowanych przez siebie środków. Czy całkowity zakaz aborcji przyczyni się do zmniejszenia ich liczby? Światowa Organizacja Zdrowia wskazuje, że restrykcyjna polityka aborcyjna prowadzi nie do zmniejszenia liczby aborcji, lecz do zwiększenia liczby zabiegów przeprowadzanych w nieodpowiednich warunkach. Każda ocena bioetyczna powinna dotyczyć zarówno moralnej wartości czynu, jak i skuteczności proponowanych sposobów działania oraz ich społecznych oraz etycznych konsekwencji.

Źródło: WHO, *Flaga Światowej Organizacji Zdrowia*, dostępny w internecie: Wikimedia Commons, domena publiczna.

doprowadzi do reguły „kto pierwszy, ten lepszy”. Chorzy zostaną skazani na oczekiwania w długich kolejkach, co może dodatkowo pogorszyć stan ich zdrowia. Socjologowie wskażą zapewne, że tego rodzaju system sprzyja korupcji: niektórzy lepiej sytuowani lub mający znajomości pacjenci będą starać się wykorzystać swoją pozycję, by dostać się na zabieg. Skutki zaproponowanego rozwiązania okazują się również nieakceptowalne etycznie – system będzie bowiem premiował tych pacjentów, którzy uciekną się do zachowań nieetycznych (np. wręczą łapówkę), zaś karał tych, którzy z pobudek moralnych się od takich zachowań powstrzymają. Jak widać, w niektórych sytuacjach rozstrzygnięcie problemu na abstrakcyjnym planie etycznym nie wystarcza. Bioetyk musi wziąć również pod uwagę różnorodne skutki takiego rozstrzygnięcia i określić ich wagę (w przypadku dializ okazuje się, że przyjęcie pewnych kryteriów dostępności jest bardziej etyczne niż z pozoru najbardziej etyczne rozwiązanie, które żadnych kryteriów nie wprowadza). Z tego powodu refleksja bioetyczna musi być interdyscyplinarna.

Czym zajmuje się bioetyka?

Zaczęliśmy od tego, że bioetyka pojawia się w debacie publicznej w związku ze sporami dotyczącymi spraw jak dopuszczalność aborcji, eutanazji lub pojawiających się od czasu do czasu doniesień o naukowcach, którzy twierdzą, że udało im się sklonować człowieka.

To jednak tylko wycinek tego, czym zajmuje się bioetyka. Zagadnienia etyczne, które podejmuje, dotyczą:

- systemu zdrowia,
- relacji lekarz-pacjent,
- badań klinicznych i eksperymentów medycznych,
- problemu życia – kiedy się zaczyna, kończy oraz od czego zależy jego jakość.

Pierwsza grupa problemów to zagadnienia systemowe – jak powinna działać opieka zdrowotna, by była sprawiedliwa. Należą do niej problemy związane z dystrybucją ograniczonej ilości zasobów – przykładem takiego problemu był choćby przykład z dostępem do dializ.

Relacja pacjenta z lekarzem ma również swój wymiar etyczny. Dotyczy on kwestii np. prawa pacjenta do autonomii, które oznacza, że leczenie, któremu jest poddawany, może odbywać się tylko za jego zgodą. Oprócz sporów, które rozpalają debatę publiczną, bioetyka zajmuje więc również sprawami codziennymi. Przykładem takiego problemu jest np. ocena własnych kompetencji przez lekarza. Jeśli zgłosisz się do lekarza z problemem, który przekracza jego kompetencję, lecz mimo to podejmie się on leczenia, zamiast skierować cię do specjalisty, postąpi nie tylko niefachowo, ale również nieetycznie.

Kolejna grupa problemów dotyczy prowadzenia badań oraz eksperymentów. Zaliczają się do niej kwestie związane z terapiami eksperymentalnymi czy wykorzystaniem w badaniach medycznych ludzi oraz innych zwierząt, lecz także zagadnienia związane z rozwojem genetyki oraz zastosowania jej odkryć w praktyce – np. do klonowania człowieka.

Ostatnia grupa problemów łączy się wprost z problematyką życia. Dotyczy tego, kiedy życie się zaczyna (co wiąże się np. z problemem aborcji), kończy (problemy takie, jak leczenie podtrzymujące życie i jego zaprzestanie) oraz jak można ocenić jego jakość (a w związku z tym – czy np. w przypadku znacznego jej obniżenia dopuszczalna jest eutanazja na życzenie pacjenta).

Stanowiska bioetyczne mają swoje źródło w etyce

Spory, które toczą ze sobą bioetycy, dotyczą moralności, lecz różnią się od tradycyjnych sporów etycznych. Odnoszą się bowiem do konkretnych problemów, jakie stwarza rozwój społeczno-technologiczny. Pomimo tego, stanowiska w sporach bioetycznych są przecież ukonkretnieniem poglądów wywodzących się z etyki. By pokazać, w jaki sposób bioetyka odwołuje się do tradycyjnej etyki, dokonajmy podziału koncepcji etycznych. Wskażmy najpierw trzy teorie etyczne, do których odwołują się zazwyczaj argumenty bioetyczne.

1	Etyka cnót	Etyka cnót odwołuje się do pojęcia eudajmonii, czyli szczęścia, które można rozumieć również jako dążenie do osiągnięcia indywidualnej doskonałości. Człowiek posiada pewne cnoty, czyli zalety etyczne (np. hojność, mądrość, odwagę), ale również wady. Jego działania mogą sprzyjać cnocie, czyli rozwojowi, samodoskonaleniu moralnemu (to główny cel, jaki stawia przed człowiekiem etyka cnót) lub też hamować go. W kontekście bioetycznym należy więc zadać pytanie, czy zachowanie, nad którym się zastanawiamy, czyni jednostkę lepszym (bardziej cnotliwym) czy gorszym człowiekiem.
2	Personalizm	To stanowisko etyczne opierające się na pojęciu osoby (łac. <i>persona</i> – osoba) rozumianej jako podmiot moralny, czyli byt, który sam w sobie posiada autonomiczną i nieredukowalną wartość moralną (godność) oraz odpowiedzialność moralną wobec innych osób. Nieetyczny jest w perspektywie personalistycznej każdy czyn, który występuje przeciw godności drugiego człowieka oraz – przede wszystkim – przeciwko jego życiu. Większość personalistów to teiści , a personalizm opiera się na etyce chrześcijańskiej. Mimo to, stanowisko personalistyczne można zajmować również, nie czyniąc założenia o istnieniu Boga (personalizm ateistyczny).

3	Utylitaryzm	W utylitaryzmie podstawowym kryterium oceny moralnej czynu jest pożytek, jaki ze sobą niesie. Każde działanie prowadzi do określonych korzyści, które utylitaryzm rozumie na różne sposoby – jako np. przyjemność, ograniczanie cierpienia, dobrostan lub inne wartości jak bezpieczeństwo czy szczęście. Podstawą etyki utylitarystycznej jest zatem rachunek zysków i strat, jaki wiąże się z określonym zachowaniem – czy dane zachowanie przyniesie więcej moralnych korzyści czy szkód dla jednostek oraz wspólnoty? Wążąc zyski i straty, utylitaryści oceniają w ten sposób różne rozwiązania problemu bioetycznego, który jest przedmiotem badania, by ustalić, które rozwiązanie jest najkorzystniejsze dla jak najszerzej grupy ludzi.
---	-------------	---

Na stanowiska bioetyczne można również spojrzeć w nieco inny sposób – dzieląc je ze względu na sposób uzasadniania ocen moralnych na dwie szerokie grupy. Pierwszą z nich jest **konsekwencjalizm** – wartość moralna czynu uzależniona jest tu od jego konsekwencji. Przykładowo: testowanie wyrobów farmaceutycznych i kosmetycznych na zwierzętach można uznawać za dobre, ponieważ prowadzi do zapewnienia ich bezpiecznego użytkowania przez ludzi. Z drugiej strony można uznać je również za złe, wskazując na cierpienie, jakie spowodują na poddawane badaniom zwierzęta.

Zarówno w naukach biologicznych, jak i w przemyśle farmaceutycznym oraz kosmetycznym, zwierzęta wykorzystywane są do prowadzenia eksperymentów, które wiążą się z długotrwałym cierpieniem, nieuleczalnymi chorobami, a często śmiercią.

Źródło: dostępny w internecie: Pixabay, domena publiczna.

Teorią, która bez wątpienia zalicza się do konsekwencjalizmu, jest utilitaryzm. Rozstrzygnięcie dylematu testowania leków na zwierzętach zależy od tego, w jaki sposób podsumujemy rachunek zysków i strat. Można uznać tego rodzaju badania za dopuszczalne, o ile ograniczają one do niezbędnego minimum cierpienie zwierząt lub za niedopuszczalne, jeśli ponad kwestią bezpieczeństwa wyrobów farmaceutycznych i kosmetycznych postawimy korzyść moralną, jaką dla całej wspólnoty niesie zaprzestanie zadawania cierpienia niewinnym istotom.

Przykładem etyki autonomicznej jest deontologia Kanta. Jej formułą jest imperatyw kategoryczny: „postępuj tak, byś człowieczeństwa tak w twojej osobie, jako też w osobie każdego innego, używał zawsze zarazem jako celu, nigdy zaś tylko jako środka”.

Źródło: *Immanuel Kant*, dostępny w internecie: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Drugą grupą teorii jest **deontologizm** – wartość moralna czynu zależy od tego, czy jest on zgodny z nakazem lub zakazem autorytetu. Autorytetem tym może być sam człowiek, czyli jego sumienie lub rozum – mówimy wtedy o etyce autonomicznej. Źródłem norm moralnych może być również zewnętrzny wobec człowieka autorytet, np. Bóg czy państwo. Mamy wtedy do czynienia z tak zwaną **etyką heteronomiczną**. Dobrym przykładem etyki heteronomicznej jest katolicki personalizm.

Słownik

bioetyka

(gr. bios – życie; ethos – obyczaj) dyscyplina wiedzy, która zajmuje się rozstrzygnięciem dylematów moralnych dotyczących problematyki życia i zdrowia – zwłaszcza tych, które pojawiają się w wyniku rozwoju medycyny i biotechnologii; nazwa „bioetyka” została po raz pierwszy zastosowana w USA w latach 60. XX wieku

deontologizm

(gr. deon – to, co powinno być, obowiązek; logos – nauka, teoria) pogląd etyczny, według którego czyn uznaje się za dobry, dlatego że jest zgodny z określonym nakazem moralnym

lub gdyż nie łamie określonego zakazu moralnego

etyka autonomiczna

(gr. autonomia – samorząd) stanowisko w etyce, które głosi, że źródłem norm moralnych jest suwerenny ludzki rozum

etyka heteronomiczna

(gr. hetero – inny; nomos – prawo) stanowisko w etyce, które głosi, że źródłem norm moralnych jest Bóg (w niektórych ujęciach – państwo)

konsekwencjalizm

(łac. consequentia – skutek, następstwo) pogląd etyczny, który za podstawowe kryterium oceny moralnej czynu uznaje wywołane przez niego skutki

teizm

(gr. theos – bóg) stanowisko filozoficzne przyjmujące istnienie osobowego i transcendentnego Boga, będącego stwórcą świata oraz ludzi i sprawującego nad tym światem opiekę

Film

Polecenie 1

Wysłuchaj wykładu dr hab. Karoliny Wigury, a następnie wskaż problemy etyczne podejmowane przez filozofów przed nastaniem współczesności.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D4YDI9w4I>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Czym jest bioetyka?*

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D4YDI9w4I>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Bioetyka – założenia filozoficzne.*

Polecenie 2

Opierając się na wybranych z wykładu lub znalezionych samodzielnie przykładach, wyjaśnij, jak rozumiesz stwierdzenie, że bioetyka zajmuje się przede wszystkim ludzkim dobrostanem, dobrym życiem.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz pytanie, które należy do zainteresowań bioetyki.

☐ Czy istnieją sytuacje, w których nie obowiązuje tajemnica lekarska?

☐ Czy życie jest święte?

☐ Jakie cechy musi mieć prawdziwy przyjaciel?

☐ Jakie czyny są dobre?

Ćwiczenie 2

Nazwij opisane w ćwiczeniu stanowiska etyczne.

– kryterium oceny moralnej czynu jest według tego stanowiska pożytek, jaki on ze sobą niesie.

– za dobry uznaje tylko taki czyn, który jest zgodny z nakazem autorytetu moralnego.

– kryterium oceny moralnej czynu jest skutek, jaki on wywołuje.

– za fundamentalną wartość etyczną uznaje godność osoby.

Deontologizm

Etyka cnót

Etyka heteronomiczna

Konsekwencjalizm

Personalizm

Utylitaryzm

Ćwiczenie 3

Uzupełnij poniższe zestawienie problemów bioetycznych, podając własne przykłady dylematów bioetycznych.

Sprawiedliwy system ochrony zdrowia

Relacje lekarz-pacjent

Badania kliniczne i eksperymenty medyczne

Problemy związane z początkiem życia

Problemy związane z końcem życia

Tekst A

((Jennifer Castañada

Granice ingerencji

W wielkim uproszczeniu można powiedzieć, że [...] są [oni] skłonni uznać życie z chorobą lub wadą za życie złe i tym samym uzasadnić

moralnie decyzję matki o usunięciu ciąży, gdy płód jest obciążony chorobą [...]. Uwalnia się tu rodziców od trudu opieki nad chorym dzieckiem oraz unika się cierpienia dziecka po urodzeniu.

Źródło: Jennifer Castañada, *Granice ingerencji*, [w:] *Filozofuj!*, 5/2019, s. 13.

Ćwiczenie 4

Co stanowi w przytoczonym argumencie kryterium dopuszczalności aborcji?

Ćwiczenie 5

Do jakiej grupy teorii etycznych zalicza się stanowisko z tekstu A, jeśli weźmie się pod uwagę sposób uzasadniania ocen moralnych? Zaznacz poprawną odpowiedź.

☐ deontologizm

☐ etyka cnót

☐ personalizm

☐ konsekwencjalizm

Ćwiczenie 6

Rozpoznaj teorię etyczną, na której opiera się przedstawiony w tekście A argument.

Ćwiczenie 7

Zdecyduj, czy możliwe jest, by stanowisko w kwestii dopuszczalności aborcji zajmował przedstawiciel etyki cnót. Jeśli tak – jak by je uzasadniał?

Ćwiczenie 8

Czym różni się spór bioetyczny od etycznego? Wyjaśnij, odwołując się do sporu konsekwencjalizmu z deontologizmem.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Bioetyka – zakres i przedmiot

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

7. Wybrane współczesne spory bioetyczne. Uczeń:

- 1) wymienia ważniejsze współczesne problemy bioetyczne oraz przedstawia ich główne rozwiązania;
- 2) określa związek między tymi rozwiązaniami a przyjętymi założeniami ontologicznymi, antropologicznymi i ogólnoetycznymi;
- 3) podejmuje dyskusję na temat wybranego sporu bioetycznego, korzystając z posiadanej wiedzy filozoficznej i logicznej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- charakteryzuje, czym jest bioetyka, omawiając jej problematykę oraz kontekst jej powstania;
- wyjaśnia, na czym polega różnica między stanowiskami i sporami etycznymi a bioetycznymi;
- wskazuje główne teorie etyczne, które mają zastosowanie w sporach bioetycznych;
- rozpoznaje w tekstach źródłowych problemy bioetyczne oraz powiążesz ich rozwiązania z odpowiednimi stanowiskami etycznymi.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- rozmowa kierowana;
- metoda akwariów;
- film;
- prezentacja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiałach;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o przygotowanie prezentacji na podstawie informacji zawartych w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Prowadzący zajęcia loguje się na platformie. Na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika wyświetla temat lekcji, następnie omawia cel zajęć i informuje uczniów o ich planowanym przebiegu. Wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu.
2. **Dyskusja wprowadzająca.** Zalogowany na platformie nauczyciel, po wyświetleniu dostępnego w panelu użytkownika raportu, kontroluje przygotowanie uczniów do lekcji: weryfikuje, którzy uczniowie zapoznali się z udostępnionym przed lekcją e-materiałem. Wybrani uczniowie prezentują efekty pracy w domu. Pozostali uczniowie zadają pytania prezentującym oraz uzupełniają informacje. Tę część lekcji kończy krótka dyskusja wokół poruszonych tematyki. Po zakończeniu dyskusji chętna/wybrana osoba przedstawia wnioski.

Faza realizacyjna:

1. **Metoda akwarium.** Nauczyciel dzieli uczniów na dwie grupy, które będą uczestniczyć w dyskusji metodą akwarium na temat: *Aktualność bioetyki, w wyznaczonym czasie. Pierwsza grupa siada w kręgu i dyskutuje na zadany temat, natomiast druga grupa obserwuje przebieg dyskusji i analizuje jej skuteczność oraz ogólny przebieg. Po zakończeniu dyskusji wybrani uczniowie dokonują oceny umiejętności prowadzenia dyskusji, trzymania się tematu, doboru argumentów, a nauczyciel uzupełnia ich wypowiedzi informując uczniów o ich mocnych i słabych stronach.*
2. **Praca z multimedium.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej materiał z sekcji „Film”. Wybrany uczeń odczytuje treść polecenia: *Wysłuchaj wykładu dr hab. Karoliny Wigury, a następnie wskaż problemy etyczne podejmowane przez filozofów przed nastaniem współczesności.* Klasa dzieli się na grupy i opracowuje propozycje odpowiedzi. Przedstawiciel wskazanej grupy prezentuje propozycję rozwiązania zadania, a pozostali uczniowie komentują. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia odpowiedzi uczniów, udzielając im informacji zwrotnej.
3. **Ćwiczenia przedmiotowe.** Uczniowie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia nr 1-4. Następnie konsultują swoje rozwiązania z inną parą uczniów i ustalają jedną wersję odpowiedzi.
4. Ostatnią partię ćwiczeń (nr 5-7) uczniowie wykonują wspólnie i omawiają je razem z nauczycielem.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego się uczniowie nauczyli?
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenie nr 8 zawarte w sekcji „Sprawdź się”. Przygotowują uzasadnienia poprawnych odpowiedzi.

Materiały pomocnicze:

- *Jak uczyć filozofii i etyki w szkole? Materiały z ogólnopolskiej konferencji filozoficznej, Gdańsk 2017, dostępne w internecie:*
<http://nauczaniefilozofii.ug.edu.pl/sites/default/files/Abstrakty.pdf> [dostęp: 27.11.2019].
- *Filozofia w szkole. Współczesne dylematy i wyzwania etyczne*, t. 6, red. B. Burlikowski i W. Rechlewicz, Kielce 2005.
- *Słownik-przewodnik filozoficzny. Osoby, problemy, terminy*, oprac. zbiorowe, Lublin 2012.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać medium w sekcji „Film” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.